

Прилог

Упутства за безбедност на такмичењу и процедуре управљања ризицима

1. Увод

Упутства за безбедност на такмичењу и процедуре управљања ризицима представља прилог Правила такмичења Оријентиринг савеза Србије дефинишу основне принципе планирања безбедности на оријентиринг такмичењима, препознају најчешће ризике на које треба обратити пажњу, и дефинишу упутства и процедуре које треба спровести да би се на одговарајући начин управљало ризицима на такмичењима Оријентиринг савеза Србије. Планирање безбедности на такмичењу треба да обухвати све делове такмичења, укључујући терен за такмичење, зону окупљања (такмичарски центар), паркинг, путеве од и до тих области, маркиране стазе, стазе за треил оријентиринг и др.

Ако обратимо пажњу на чињеницу да се оријентирингом баве људи са различитим физичким техничким способностима који учествовањем на такмичењу траже свој пут кроз потенцијално опасне и захтевне терене, изненађујућа је чињеница да је учесталост озбиљног повређивања на оријентиринг такмичењима јако мала.

Сви такмичари на свим оријентиринг такмичењима учествују у потпуности на сопствени ризик и одговорност, и такмичари треба да процене сопствене способности за безбедно учествовање на такмичењу. Ово треба да буде наглашено у сваком Билтену такмичења и на такмичењима у Србији је ово обавештење углавном истицано на сваком такмичењу.

Међутим, ни за учеснике такмичења а нарочито не за организаторе није довољно самопоштовати ову обавезу, пре свега јер постоји одређени број закона и прописа на које организатор такмичења треба да обрати пажњу приликом планирања и реализације такмичења. Поред организатора као директно одговорног званичног лица, одговорност такође носе и друга званична лица на такмичењу а пре свих Планери стаза за такмичење, као и Контролори такмичења задужени за контролу поштовања свих прописаних процедура.

Највећу одговорност сноси Организатор такмичења, који пре свега на основу члана 157. Закона о спорту Републике Србије, има општу обавезу да управља ризицима и осигура неопходно неометано и безбедно одржавање такмичења како за такмичаре, тако и за остале учеснике. На основу овлашћења дефинисаним законом организатор ради смањења ризика изриче упозорења и забране, даје обавештења и упутства и предузима мере којима се директно утиче на смањење ризика (безбедност спортских објеката, исправност инсталација и опрема, обезбеђење медицинске помоћи, одвијање такмичења у складу са Правилима и др.). На основу Закона о јавном окупљању грађана организатор има обавезу да скуп пријави надлежним државним органима у прописаном року. Поред ових законом дефинисаних обавеза, Правилима и правилницима такмичења дефинисане су још неколико мера које треба спровести а које се односе на безбедност на такмичењу. Организатор такође има право да наметне и било које додатно правило које сматра за одговарајуће и неопходно за питања безбедности на такмичењу уз сагласност Контролора такмичења, али мора и да осигура да су такмичари на одговарајући начин обавештени о новим правилима, и треба да буде сигуран да у случају непознавања нових правила такмичари неће угрозили сопствену безбедност.

Планер стаза, на основу овлашћења која му пренесе организатор, треба да осигура да су стазе планиране на безбедан начин и да је било какав ризик на стази сведен на најмању могућу меру.

Контролор такмичења има обавезу да осигура да се управљање ризицима за такмичење планира пре такмичења и план имплементира у реализацију такмичења, како би се тиме унапредила безбедност по све учеснике такмичења.

Наравно никад неће бити могуће организовати савршено безбедно такмичење али организатор треба да буде свестан главних питања безбедности, и у случају да се нека незгода догоди, буде спреман да то питање реши на миран и ефикасан начин.

2. Начини управљања ризицима на оријентиринг такмичењу

Ризик представља свако несигурно стање или услов са потенцијалом да проузрокују штету по учеснике такмичења, успешно одржавање такмичења или утичу на трећа лица и имовину како трећих лица тако и имовину организатора и учесника такмичења.

Процена ризика представља процену вероватноће утврђених ризика да проузрокују штету и/или озбиљно повређивање учесника. Процену ризика треба спровести на све аспекте организације и планирања такмичења и утврдити колико особа могу бити погођене препознатим ризицима. Осим процене ради утврђивања највећих опасности, процена ризика обухвата и израду плана мера за смањење ризика и предузимање акција да би се препознати ризици свели на најмању могућу меру.

Делегирање одговорности

Процену ризика треба да уради Организатор такмичења уз консултације са осталим званичним лицима такмичења, на званичном Обрасцу који је саставни део овог Прилога правила (**Образац – Процена ризика на оријентиринг такмичењу**). Организатор је по правилу и Координатор за безбедност на такмичењу и има општу одговорност за све одлуке везане за безбедност као и за потребу организације акције потраге и спашавања, али на ту функцију може да именује и другу особу. Организатор такође треба да именује одређену одговорну особу или више њих за све акције које треба предузети за умањење ризика.

Образац ће током процеса контроле такмичења бити прегледан и потписом потврђен од стране Контролора такмичења, који својим потписом потврђује да су сва питања дата у Обрасцу размотрена и имплементирана у реализацију такмичења. У случају да се организатор, као особа која има одговорност за управљање ризицима, и Контролор такмичења не слажу око одређених питања у вези са проценом ризика, Контролор такмичења треба да наведе разлоге неслагања као и начине за њихово отклањање. Ако је потребно да се у Образац унесу додатни ризици препознати током организације, исти ће бити унети, те ће се из тих разлога овај Образац сматрати као динамичан документ и биће подвргнут сталној допуни.

Организатор ће сачувати копију Обрасца процене ризика и биће му доступна за време такмичења. Такође, сва званична лица на такмичењу ће имати копију Обрасца за процену ризика.

Јако је битно да се припрема одговарајућег Обрасца за процену ризика почела у раној фази процеса планирања, да би помогла идентификовању питања безбедности и усвајању акција које треба предузети да би се смањили уочени ризици.

Препознавање ризика.

Ризици препознати овим упутством су подељени на три категорије:

1. Ризици по такмичаре, званична лица и остале учеснике такмичења;
2. Ризици по успешно одржавање такмичења;
3. Ризици по трећа лица (власнике поседа који се користи, ширу јавност) и њихов утицај како на та лица тако и на имовину трећих лица.

Већина најчешћих ризика који могу да настану на оријентиринг такмичењу је описано у табели **Регистар ризикана оријентиринг такмичењима** и разврстана у три наведене категорије, заједно са упутством за њихово решавање односно мерама за контролу. У табели су дате и колоне за процену учесталости ризика и озбиљности штете коју ризик може да изазове а на основу којих се долази до степена ризика.

Организатор треба да прегледа Регистар ризика, препозна оне ризике који се односе на његово такмичење и исте унесе у Образац, процени учесталост одређеног ризика и озбиљност ризика у зависности од услова на конкретном такмичењу за које је надлежан, и након утврђивања степена ризика предузме предложене и додатне мере за контролу ризика. У образац треба додати и додатне ризикеу колико постоје и мере за њихову контролу.

У наредним годинама ће на основу учесталости нових ризика који су препознати на такмичењима уношењем у Образац за процену ризика, или добијени из извештаја званичних

лица на такмичењу, сви препознати ризици бити унети у Регистар ризикана оријентиринг такмичењима Оријентиринг савеза Србије.

Упутство за процену степена ризика

Уз помоћ датих табела испод и у њима датих бројчаних скали треба проценити учесталост и озбиљност сваког ризика, где је 1 = најниже а 5 = највише.

Учесталост ризика		
Оцена	Учесталост ризика	Критеријуми за оцену
1	Скоро никад	а. Ризик може само да постоји у јако посебним околностима б. Јако мале шансе да ризик постоји
2	Неизвесно	а. Није вероватно да ризик постоји б. Мале, али ипак никакве шансе да постоји ризик и зависи од околности или ситуације која може да настане
3	Можда	а. Може да се деси бар једном, али није очекивано да ће да се деси више од тога
4	Вероватно	а. Може да се деси више од једном, али није „свакодневна“ појава б. Морају да постоје предуслови да би ризик постојао
5	Готово сигурно	а. Десиће се б. Околности за појаву ризика могу да настану доста често током периода одржавања такмичења в. Очекивано учестало / редовно присуство ризика

Озбиљност штете		
Оцена	Опис штете	Критеријуми за оцену
1	Безначајна	а. без повреда или смртних случајева; б. мало узнемиравање локалних животиња; в. без оштећења природе или других оштећења; или г. без значајнијег утицаја на такмичење.
2	Мала	а. мали број повреда; б. без смртних случајева; в. потребна само прва помоћ; г. мало оштећење природе или друга оштећења (али не трајна); или д. умањено уживање такмичара током такмичења.
3	Умерена	а. потребан третман у здравственој установи; б. без смртних случајева; в. неколико непријатности са локалним животињама; г. мало оштећење природе (мали дугорочни ефекти); д. друга оштећења; ђ. већи поремећај такмичења или отказана стаза; или е. отказивање појединих активности на такмичењу.
4	Значајна	а. обимне повреде; б. значајнија интервенција у здравственој установи; в. неке услуге недоступне; г. значајније оштећење природе (дугорочни ефекти); д. друга обимнија оштећења; ђ. премештање појединих животиња са тог терена; или е. отказивање главног такмичења.
5	Озбиљна	а. смртни случај; б. повреде и дугорочно болничко лечење; в. шире премештање локалних животиња; г. обимна и распрострањена штета; д. значајно краткорочно или дугорочно оштећење природе.

Множењем учесталости ризика и озбиљности штете добија се степен ризика на такмичењу, односно ако је множењем учесталости и озбиљности добијени број 8 или већи (на пр. 4x2, 3x3),

онда на то питање треба обратити посебну пажњу. Поједини ризици могу међутим да настану због промене временских услова на дан такмичења, тако да и на ова питања треба да се обрати пажња приликом планирања и извођења степена ризика.

Начин праћења и извештавање

- Организатор такмичења је у обавези да најкасније десет дана пре одржавања такмичења на Обрасцу – Пријава јавног окупљања (у прилогу), надлежној Полицијској станици за територију где се такмичење одржава пријави јавно окупљање са свим траженим подацима.
- У случају да се догоди незгода (повреда, оштећење имовине) или други инцидент на такмичењу, организатор такмичења треба да их пријави Оријентиринг савезу Србије на Обрасцу – Извештај о незгоди на такмичењу (у прилогу) најкасније пет дана након одржавања такмичења.
- У случају потребе да се отпочне са операцијом потраге и/или спашавања такмичара због не проласка кроз циљ или других околности, у случају да је повређеној особи на такмичењу потребан значајнији медицински захват или у случају смрти учесника такмичења, организатор и/или Контролор такмичења у истом тренутку обавезно обавештавају о тим околностима:

Председника Савеза	060-66-28-550
Генералног секретара	060-66-28-560
Председника комисије за контролу такмичења	060-66-28-565

Савезу се о овим околностима доставља и посебан писани извештај што пре а најкасније након 24 часова након затварања такмичења, који треба да садржи донете одлуке и спроведене акције, као и природу и обим потраге/спашавања, врсте повреда или узроке смрти.

Препорукемера за унапређење безбедности и контролу ризика на такмичењима

Активности пре такмичења

Контролор, Планер и Организатор (ако постоји и Координатор за безбедност) треба да се састану пре такмичења и утврде следеће:

- Препознају опасности који су карактеристични за такмичење, терен и предложене стазе и утврде мере за смањење ризика;
- Препознају додатне опасности у случају лоших временских услова/лоше видљивости;
- Максимално умање опасност за стазе у млађим категоријама, као што су на пр. постављање контролне тачке близу ивице карте;
- Осигурају да је довољно воде доступно на стази, на контролама/или другим кључним локацијама; локације освежења могу бити приказане свим такмичарима пре старта на карти без стаза, и обавезно треба да буду назначене у описима контролних тачки;
- Утврде време затварања циља;
- Одредите временски лимит након кога иницијална потрага треба да почне за јуниоре, сениоре и ветеране;
- Обезбеде да је Организатор упознат са свим безбедносним процедурама приликом регистрације, старта и такмичења и да је у могућности да их испуни;
- Обезбеде списак свих телефонских бројева расположивих ресурса који ће се користити у случају потраге или друге околности (болница, хитних служби);
- Осигурају да је медицинско особље и лекари доступно на такмичењу;
- Осигурају да је медицинско особље у довољној мери опремљено за ангажовање на такмичењу;
- Осигурају довољан број искусних особа, опремљених адекватним бројем карти за све стазе, увек при руци за потребу потраге и спашавања – нарочито на крају такмичења. (Бар шест особа треба да буду на располагању током такмичења док сви такмичари не заврше своје стазе. То су обично чланови клуба који ће помоћи да се сакупе контролне тачке. Имајте на уму да и чак ако не постоји потреба за потрагом, особе које сакупљају контролне тачке треба да упозоре такмичаре који су мање искусни и који касне и да их усмере ка циљу ако је то потребно).

Пријава такмичара за такмичење

- Организатор мора да обезбеди од свих учесника довољан број информација да би осигурао и имплементирао све безбедносне процедуре. На сваком такмичењу сви такмичари треба да буду замољени да попуне све регистрационе детаље читко и у потпуности. Организатор може да тражи од такмичара да ово учине пре него што дођу у контакт са картом итд.
- Следеће информације могу да буду тражене од сваког такмичара/тим лидера такмичарске групе. Ове информације се траже приликом попуњавања пријаве, и њихова сврха је да обезбеде организатору довољно основних информација да би донео одговарајуће одлуке у случају потраге или спашавања:
 - Пуно име и презиме сваке особе која улази на терен за такмичење.
 - Адреса
 - Број телефона код куће и број личног мобилног телефона
 - Регистарски број таблица аута
 - Стазу коју трчи
- Организатор или контролор такмичења треба да осигурају да су сви почетници или друге неискусни такмичари упознати са безбедносним процедурама (ако је то могуће у зависности од околности) пре почетка трке.
- Пиштаљке:
 - Сви такмичари треба да буду охрабривани да рутински носе пиштаљке (и да знају кад и како да их користе); и
 - Организатор треба да осигура да су пиштаљке, у колико се њихово коришћење захтева, буду доступне за све такмичара који нема своју пиштаљку (ово треба да буде део опреме Савеза или Организатора – и приликом истицања оваквог захтева треба истаћи и цену у случају да се изгуби)
- Осигурати да сви такмичари знају да морају да се обавезно пријаве на циљу пре његовог затварања.

Здравствени ризици и медицинска помоћ

На свим такмичењима организатор треба да осигура да је одговарајућа и адекватно опремљена екипа Медицинске помоћи присутна и лако доступна.

Присуство Медицинске помоћи мора бити одговарајуће природи догађаја, добу године, локацији где се такмичење одржава, типу терена, броју учесника такмичења и другим чиниоцима, као што је близина Здравствене установе која мора бити узета у разматрање када се планира присуство Медицинске помоћи.

Приликом уговарања услуга Медицинске помоћи, следеће информације ће бити неопходне да би обезбедили адекватну услугу.

- Време постављање контролних тачки, старт, затварање циља, и сакупљање контролних тачки;
- Очекивани број такмичара и гледалаца, и било које посебне потребе (на пр. сви такмичари су деца школског узраста);
- Да ли ће бити потребно спашавање повређених са терена;
- Да ли је потребан статичан пункт прве помоћи и/или мобилна екипа.

Медицинско особље треба да буде присутно сво време такмичења, односно док сви такмичари не прођу кроз циљ.

Организатор ће урадити план за спашавање у колико предвиди било какве тешкоће у извлачењу повређених из било ког дела такмичарског терена.

Организатор треба да зна локацију најближе Здравствене установе (као и да ли је доступна викендом?), директне бројеве телефона за контакт, као и да буде у могућности да обезбеди извлачење повређених са терена у случају потребе и превоз повређених до Здравствене установе.

Треба предложити начин комуникације са главним локацијама на такмичењу као начин за позивање спољашње помоћи. Мобилне комуникације и/или радио везе треба да буде проверена на свим локацијама где се одржава такмичење.

Временски услови

Временски услови који утичу на реализацију такмичења и повећање ризика могу бити:

- Хладно време
- Топло време
- Ветровито (или очекивана олуја)
- Суво и хладно
- Киша (са грмљавином)
- Поплава

Требао би стално пратити временске прилике како би се осигурао адекватан одговор екстремним временским условима. Одговор на временске услове може бити на пр. повећањетачки са освежењем на стази, потреба за одређеном одећом или опремом, скраћење стазе др.

Неки од сајтова на којима могу бити праћени временски услови су:

Републички хидрометеоролошки завод – <http://www.hidmet.gov.rs/>
Weather2Umbrella - <http://www.weather2umbrella.com/>

Терен

Опасности на одређеном типу терена ће углавном бити познати локалном становништву и локалним такмичарима тако да код њих треба проверити да ли постоје на пр. стара рударска окна или сличне опасности. Размотрите све могуће правце између контролних тачки, па чак морају да се размотре и опасности које су доста даље од очекиваних праваца кретања. Планер мора да размотри све опасности на које такмичар може да наиђе. Ако нису пре такмичења јасно обележени, опасне објекте треба обележити уочљивом траком ако постоји могућност да ће их неки од такмичара посетити.

Употреба додатне опреме

Ако организатор процени да је то потребно, може од учесника да затражи коришћење одређене додатне опреме.

- Ако захтевате од учесника такмичења коришћење додатне опреме, објасните разлоге у билтену пре такмичења и истакните у писменом облику обавештење на такмичењу да би свима било јасно шта су захтеви. Јасно назначите да ли је то обавеза или само препорука.
- Организатор може на пр. захтевати ношење опреме са дугим рукавима или дугим ногавицама, ношење пиштаљке, да забрани или захтева ношење обуће са ексерима и сл.
- Као и са свим што се тиче мера безбедности, одлука у вези са овим питањима је на Организатору.

Активности на циљу

Увек треба поставити одређену особу на циљу, да би надгледала такмичаре и да игра улогу особе за контакт у хитним случајевима. Циљ је најчешће место где ће учесници такмичења отићи да пријаве проблем као што је повређени такмичар и сл.

Ако је циљ на истуреној локацији у односу на такмичарски центар, онда на циљу треба да се обезбеди додатна екипа прве помоћи, обезбеди додатни комплет за прву помоћ и склоните у случају да су временски услови неповољни. Треба такође обезбедити и поуздан начин комуникације између циља и такмичарског центра.

Електрична и друга опрема

Опрема која је дизајнирана за спољашњу употребу је генерално сигурна ако се користи на одговарајући начин и ако са њом рукују особе са искуством. Постоји опасност ако се опрема намењена за коришћење у затвореном користи на отвореном јер није одговарајућа за такво окружење. Ако постоји било каква сумња у исправност опреме, потребно је потражити савет квалификованих професионалаца.

Коришћење агрегата за напајање система на такмичењу захтева пажљиво разматрање да би се осигурало да се са њима рукује на одговарајући начин. На пример, они морају да буду смештени даље од главних пролаза, ограђени а резервно гориво треба да буде ускладиштено на одговарајући начин.

Коришћење компјутера, штампача и другог хардвера за подршку система на такмичењу треба пажљиво испланирати у зависности од временских услова, као и безбедности електричних уређаја, подршку агрегата, каблова и сл.

Каблови и спојнице морају на одговарајући начин бити заштићени од утицаја временских услова, одговарајућег промера кабла у зависности од функције, и са заштићеним спојевима. Каблови треба да буду заштићени од било каквог саобраћаја који иде преко њих – возила и људи. Каблови који су изнад висине главе, на пр. од зграде до шатора, морају на одговарајући начин бити причвршћени.

Прилазни путеви и саобраћај

Пре такмичења потребно је урадити процену свих прилазних и излазних путеви за возила. Возила треба да приђу и да се паркирају на ефикасан начин. Димензије паркинга морају да буду одговарајуће да би се избегло да возила „исцуре“ са паркинга и да се паркирају на главним путевима или да блокирају раскрснице. Проток саобраћаја треба да увек омогући један правац за прилаз и један правац за излаз са паркинга.

Паркинг треба да буде одговарајући да прими сва возила и да остане места за улазак и излазак возила за хитне потребе. Распоред треба да укључи један празан ред сваких Х број аутомобила. Између возила треба оставити што је могуће више места (нарочито камп приколица) у случају пожара.

Прелазе преко путева за и од старта/циља можда треба забранити – пожељно је одвојити посебан правац за пешаке у случају да користе заједнички правац са аутомобилима. Прелази стаза преко пута треба да се избегавају.

Оријентиринг у урбаним срединама има доста потенцијалних ризика који нису нормално присутни на такмичењима у шуми. Највећа опасност је окруженост јавним путевима и возилима у покрету. Ове опасности морају бити пажљиво процењене као део обимне процене ризика рано у процесу организације. Ако се процени за потребно, фреквентне путеве треба да контролишу редари или полиција. Посебну пажњу треба обратити на стазе за такмичаре испод 16 година. У очима закона, организатор је у ствари старатељ за децу испод 16 година и мора да предузме посебне мере предострожности односно исто што би пажљив родитељ урадио за своју децу. У пракси ово значи да стазе за М/Ж16 и млађе неће прелазити преко путева са већим саобраћајем. Путеви са успореним саобраћајем (30км/сат око школа) су прихватљиви али фреквентни јавни путеви нису. Треба да буде назначено да пристанак родитеља да се деца испод 16 година такмиче не ослобађа организатора од одговорности према закону.

Комуникација организатора

Осим у случајевима кад је такмичење јако мало и у случају да се одржава на малом простору, од великог је значаја да се за остала такмичења планира нека врста комуникације између званичних лица на такмичењу. Пре такмичења треба проценити покривеност области такмичења сигналом мобилне телефоније и/или радио сигналом, и обезбедити алтернативе за места где је покривеност слаба или не постоји.

Бројеви хитних служби

Од 2012. године промењени су бројеви хитних служби у Србији. Контакт са хитним службама могуће је остварити директним позивањем следећих бројева телефона из свих мрежа:

192 Полиција

193 Ватрогасна служба

194 Хитна помоћ

1976 Војна хитна помоћ

1985 Служба за обавештавање и узбуњивање

19191 БИА

19860 Војна полиција

Бројеви телефона Горске службе спасавања Србије

Копаоник:	063 466 466
Стара планина:	063 466 461
Златибор:	063 466 467
Станица Београд:	063 466 469
Станица Крушевац:	063 466 468
Станица Бољевац:	063 466 463

Међутим, најбоље је да се пре почетка такмичења обезбеде директни бројеви хитних служби које сматрате да ће Вам требати током такмичења. Може се догодити да услед близине репетитора који покривају суседне општине, позив буде преусмерен на неку од служби у суседним општинама, тако да приликом добијања бираног броја са мобилног телефона треба прво проверити да ли сте добили службу која покрива територију на којој се одржава такмичење, и ако нисте добили одговарајућу службу, затражите директни број службе за коју сте надлежни.

Општа хигијена

Одговорност је Организатора такмичења да обезбеди да су на такмичењима стално доступни тоалети, опрема за прање руку, који треба да буду одржавани чисти и уредни, са довољном количином тоалет папира, свежеом водом за прање, сапуном, убрусима, са кантама за отпатке и средствима за дезинфекцију.

Сва одећа, опрема и површине контаминирани крвљу могу да се третирају као потенцијално заразне, и Организатор би требало да обезбеди рукавице за једнократну употребу за сва лица од којих се захтева да рукују опремом која је контаминирана крвљу.

Вода за пиће

Правила кажу да: „Вода за пиће ће бити доступна на свим стазама у интервалу од 20 минута проведеног на стази, ако се очекује да ће температура прећи 20°C, и интервалима од 30 минута ако су услови хладнији. Освежење треба да буде постављено на контролној тачки или на обавезном пролазу“.

Правило каже да: „Бар обична вода одговарајуће температуре ће бити нуђена као освежење. Ако се нуде више различитих освежења, она морају да буду обележена“.

Препоручује се да приликом планирања треба предвидети количину воде од 200 до 300мл по такмичару који пролази контролну тачку са освежењем.

На контролној тачки би требало да постоји услуга послужења водом у случају да се вода послужује у отвореним посудама да би се тиме онемогућило такмичарима да умачу руке у воду. У случају да не постоји послужење, воду би требало обезбедити у затвореним посудама.

Освежење би требало да буде послужено у чашама за једнократну употребу, и чаше би требало да буду бачене након употребе на начин да би се спречило њихово поновно коришћење али на начин да се спречи загађење природе.

На такмичењима такмичари би требали да буду охрабривани да носе сопствено освежење, али ова мера не ослобађа од одговорности Организатора такмичења да обезбеди довољно воде за пиће и чаше за једнократну употребу за све такмичаре који користе освежење.

Даље препоруке

- Такмичарска правила;
- Образац - Процена ризика на оријентиринг такмичењу;

У наредним табелама препознати су најчешћи ризици који се доводе у везу са оријентиринг такмичењима, као и мере за контролу тих ризика. Учесталост и озбиљност сваког ризика је бодована коришћењем нумеричке скале (1=најмањи, 5=највећи). Што је већи фактор ризика (добијен множењем учесталости и озбиљности), већи је приоритет дат мерама за контролу ризика.

Организатори такмичења треба да користе овај регистар као помоћ приликом попуњавања **Обрасца – Процена ризика на оријентиринг такмичењу**. Поред овде наведених ризика, Организатор треба да препозна и специфичне ризике за такмичење за које је надлежан, да уради процену учесталости и озбиљности штете за сваки препознати ризик. Такође, за већ утврђене ризике Организатор може да промени фактор учесталости или озбиљност у зависности од услова на такмичењу.

Ово је динамични документ и биће допуњаван сваке године на основу учесталости ново препознатих ризика.

А. ризик по такмичаре или званична лица				
Природа ризика	Учесталост	Озбиљност	Фактор ризика	Мере за контролу ризика
Мање повреде такмичара (на пр. огреботине, убоди, уганућа)	4	2	8	<ol style="list-style-type: none"> 1. Комплет прве помоћи доступан на циљу 2. Обучено особље за прву помоћ на такмичењу 3. Листа особа обучених за прву помоћ доступна организатору 4. Учесници упознати са ризицима на такмичењу током процеса пријављивања
Веће повреде такмичара (на пр. сломљени удови)	2	3	6	<ol style="list-style-type: none"> 1. Носила доступна на циљу 2. Информисање Хитне медицинске помоћи о локацији такмичења пре такмичења 3. Мобилни телефон и радио веза доступни на сваком такмичењу 4. Договорен улазак возила хитних служби у зону такмичења (на пр. кључеви од закључаних капија, карта која показује план приступа локацији) 5. Такмичари треба да буду саветовани да носе пиштаљку ради привлачења пажње у случају повређивања. 6. Учесници упознати са ризицима на такмичењу током процеса пријављивања <p>Напомена: Оријентиринг правила захтевају од такмичара да одустану од такмичења и помогну повређеном такмичару ако је то неопходно.</p>
Напад дивље животиње (на пр. змије, дивље свиње, паса луталица)	2	4	8	Као за веће повреде такмичара.
Несреће због сталне опасности (на пр. литице, дубоке реке, рударска окна). Специфичне опасности препознате и описане испод.	2	4	8	<ol style="list-style-type: none"> 1. Стаза постављена да избегне опасне зоне. 2. Опасност обележена на карти. 3. Опасност обележена траком на терену. 4. Дата упозорења такмичарима пре старта и у Билтену. 5. Учесници упознати са ризицима на такмичењу током процеса пријављивања.
(а) Несреће због литица и стрмих стена	1	4	4	<ol style="list-style-type: none"> 1. Стаза постављена да избегне велике литице. 2. Дата упозорења такмичарима пре старта.
(б) Несреће због преласка преко ограда	2	2	4	<ol style="list-style-type: none"> 1. Обезбедити одговарајући пролаз преко ограда обележен на карти и на терену. 2. Такмичари обавештени на прелазе током састанка пре старта и у Билтену.
Несреће услед различитих опасности изазваних временским условима (на пр. клизаве влажне стене или пањеви, поплављени потоци). Специфичне опасности препознате и описане испод.	4	2	8	<ol style="list-style-type: none"> 1. Дата упозорења такмичарима пре старта 2. Безбедне тачке за прелаз постављене (на пр. привремени мостови) или обележено тракама
(а) Несреће због клизавих пањева	2	3	6	<ol style="list-style-type: none"> 1. Дата упозорења такмичарима пре старта у случају кише
(б) Незгоде због поломљеног дрвећа у случају јаког ветра	1	4	4	<ol style="list-style-type: none"> 1. Дата упозорења такмичарима пре старта у случају јаког ветра 2. Отказивање такмичења у случају више упозорења на временске услове издате од стране РХМЗ

Веће опасности које захтевају евакуацију такмичара (на пр. шумски пожар или пожар на циљу)	1	5	5	<ol style="list-style-type: none"> 1. Информишите одговарајуће органе пре такмичења 2. Држите контакт податке одговарајућих органа на циљу 3. Осигурајте да паркинг може да се евакуише у року од 30 минута
Саобраћајна несрећа на путу преко кога прелази стаза	2	3	6	<ol style="list-style-type: none"> 1. Стаза планирана да се избегне прелаз преко пута ако је могуће
Саобраћајна несрећа на циљу/ паркингу	2	2	4	<ol style="list-style-type: none"> 1. Зона циља/паркинг лоциране ван јако прометних путева. 2. Знаци упозорења подигнути на путу (или постављени саобраћајни редари).
Дехидрација такмичара / сунчаница	2	2	4	<ol style="list-style-type: none"> 1. Старт предвиђен између 9.00 пре подне и 12.30 после подне за сва такмичења осим за спринт такмичења. 2. Довољно воде у зони циља, на старту и на стази. 3. Дата упозорења такмичарима пре старта у случају топлот времена.
Хипотермија такмичара током хладног времена	2	2	4	<ol style="list-style-type: none"> 1. Лоцирајте старт и зону циља у заштићену локацију или подигните склоништа за такмичаре 2. Дата упозорења такмичарима пре старта у случају јако хладног времена.
Опекотине такмичара услед јаке изложености сунцу	3	2	6	<ol style="list-style-type: none"> 1. Старт предвиђен пре подне за сва такмичења осим за спринт такмичења. 2. Сунцобрани доступни такмичарима на циљу.
Пренос крвно преносивих болести	2	3	6	<ol style="list-style-type: none"> 1. Медицинско особље опремљено рукавицама за једнократну употребу 2. Особе које сакупљају карте опремљене рукавицама за једнократну употребу. 3. Карте на којима се налази крв одвојити од осталих карти.
Пренос болести устију (на пр. преко коришћења заједничких чаша)	2	2	4	<ol style="list-style-type: none"> 1. Адекватне чаше обезбеђене на циљу, старту, и тачкама са освежењем и обезбеђена кутија за одлагање употребљених чаша.
Такмичари озбиљно нестали или касне што захтева потрагу	2	3	6	<ol style="list-style-type: none"> 1. Сви такмичари обавештени о времену затварања циља. 2. Сигурносна упутства (описи) дати неискусним такмичарима. 3. Поседовање карти области које окружују зону такмичења, укључујући информације где је могућ приступ возилима. 4. Адекватан број особа спремних да помогне у случају потребе за потрагом на крају такмичења. 5. Урађен план за претрагу, укључујући начин опозива, пре него што свака велика потрага почне. 6. Телефони хитних служби доступни на циљу, заједно са мобилним телефонима и радио станицама.
Ватра на циљу због квара угоститељске опреме	1	4	4	<ol style="list-style-type: none"> 1. Захтевати од угоститеља да обезбеде апарат за гашење пожара. 2. Урађен план хитне евакуације да би се евакуисали сви такмичари у року од 30 минута.

Б. Ризици по успешно одржавање такмичења

Природа ризика	Учесталост	Озбиљност	Фактор ризика	Мере за контролу ризика
Приступ области такмичења спречен због сезонских услова (на пр. поплава, снег, јак ветар)	2	3	6	<ol style="list-style-type: none"> 1. Урађен резервни план ради пребацавања такмичења на алтернативну локацију у кратком року или отказивање такмичења
Дозвола за коришћење земљишта повучена од стране власника/ управника	2	3	6	<ol style="list-style-type: none"> 1. Одржавајте ефикасан и редован контакт са власницима/управницима земљишта 2. Осигурајте да је уговор о приступу договорен и разумљив довољно времена пре такмичења 3. Резервни план је поменут изнад

Сукоб са осталима који користе терен (на пр. ловци, мотоциклисти и сл.)	2	3	6	1. Потврдите све што се може сматрати за неуобичајено са власником/управником 2. Контактирајте друге редовне кориснике терена ако је потребно.
Такмичари имају тешкоће да нађу зону окупљања	2	2	4	1. Обезбедите довољно детаљне и тачне инструкције пре такмичења. 2. Поставите јасну сигнализацију дуж пута до зоне окупљања.
Такмичење прекинуто због екстремних временских услова (на пр. ветар, снег, јака киша)	3	3	9	1. Датум такмичења одређен да би се избегли периоди већег ризика.
Такмичење отказано због забране, јер постоји могућност од пожара.	1	5	5	1. Резервни план је поменут изнад
Стаза отказана због техничке грешке или недостатака.	3	3	9	1. Техничко планирање такмичења подлеже независне ревизије контролора 2. Одговарајући искусни планери стаза и организатори именовани
Крађа контролне тачке током или непосредно пре такмичења	2	3	6	1. Контролне тачке постављене на неупадљивим местима колико је то могуће 2. Контроле проверене од стране првих такмичара (или других званичних лица)
Отказивање компјутера	2	2	4	1. Компјутерски систем (хардвер и софтвер) проверени под сличним условима пре такмичења 2. Резервни компјутер на располагању, ако је доступан 3. Алтернативни мануелни систем и особље за руковање на располагању
Отказивање електронског система за мерење времена	2	2	4	1. Перфоратори на свим носачима контролних тачки, поља за оверу на карти и упознати такмичари са начином алтернативне овере. 2. Више контролних станица на располагању за clear, check, start и finish
Грешке у коначним резултатима	2	3	6	1. Ручна провера и израчунавање треба да буду два пута проверени 2. Независни систем мерења времена (на пр. видео камера) ради провере уласка кроз циљ / времена (за већа такмичења)
Одустајање кључних званичних лица због прекомерних захтева	2	3	6	1. Оптерећење смањено рутинским задацима (на пр. добијање дозволе од власти, обрада резултата, публицитет, рачуни) које реализују друга званична лица 2. Званична лица за подршку организована кроз клубове или координаторе програма 3. Контролор задужен за надгледање оптерећења и предлагање акција ако оптерећење постане прекомерно
Одустајање кључних званичних лица због болести или повреде	2	3	6	1. Помоћник/заменик постављен да уради свим кључним званичним лицима и преузме обавезу ако је потребно
Опрема није донета на такмичење	2	2	4	1. Урадити листу за проверу неопходне опреме за свако такмичење 2. Именујте особу која ће преузети одговорност за достављање опреме (укључујући и карте) на такмичење.
Завршетак такмичења одложен због кашњења такмичара на циљ	3	2	6	1. Сви такмичари обавештени о времену затварања циља. 2. Такмичари са касним стартом могу да буду ограничени са краћом стазом 3. Довољан број спремних особа доступних за помоћ приликом потраге на крају такмичења ако је потребно

В. Ризик по трећа лица

Природа ризика	Учесталост	Озбиљност	Фактор ризика	Мере за контролу ризика
----------------	------------	-----------	---------------	-------------------------

Судар са случајним пролазницима	1	2	2	<ol style="list-style-type: none"> 1. Поставите стазу да заобилази популарне стазе за шетњу итд. 2. Упозорење дато такмичарима (усмено/ писано)
Конфликт због јавног приступа/ пролаза (на пр. дуж бициклистичких стаза, пешачких стаза)	1	2	2	<ol style="list-style-type: none"> 1. Лоцирајте зоне окупљања, шаторе, паркинг и сл. ван стаза.
Саобраћајне несреће у зони окупљања	2	2	4	<ol style="list-style-type: none"> 1. Избегавајте опасне зоне за паркинг. 2. Урадите план управљања саобраћајем у сарадњи са полицијом да би сте обезбедили сигуран улаз и излаз из зоне такмичења. 3. Ако је могуће, дајте савет такмичарима у вези са организацијом саобраћаја.
Сметање/неприлике са приватним двориштима(на пр. фармама) због саобраћаја или такмичара	1	2	2	<ol style="list-style-type: none"> 1. Поставите стазе да заобилазе приватна дворишта 2. Обезбедите да уобичајени саобраћај заобилази дворишта или поставите ограничења брзине 3. Будите у контакту са локалним становницима ради поштовања саобраћаја и стаза ако је могуће
Конфликт са другим догађајима/ јавним коришћењем терена	2	2	4	<ol style="list-style-type: none"> 1. Утврдите са власником терена да неће да буде ненаданих конфликта 2. Контактирајте друге редовне кориснике терена ако је потребно 3. Избегавајте опште заузеће јавне површине за излете/ или паркинга за зону окупљања. 4. За први дан урадите план комуникације да би упозорили посетиоце парка на природу такмичења
Деградација терена због смећа и отпадака	2	3	6	<ol style="list-style-type: none"> 1. Обезбедите покретне тоалете (1 за 100 такмичара). 2. Обезбедите канте за отпатке у зони окупљања. 3. Осигурајте да је област чиста након завршетка такмичења.
Оштећење ограда	1	2	2	<ol style="list-style-type: none"> 1. Дајте савет такмичарима да пријаве било какво оштећење ограда. 2. Организатори да провере потенцијалне области где може да настане штета након такмичења 3. Поставите мердевине на деловима оградe где предвидите да ће се више користити 4. Утврдите помоћне правце да би каналисали такмичаре кроз капије или мердевине где је то могуће.
Оштећење подземних инсталација (на пр. система за наводњавање, каблова) узроковано клиновима за шаторе, држачима контролних призми итд.	1	3	3	<ol style="list-style-type: none"> 1. Поставите шаторе, контролне тачке и др. на површинама које се не поливају, или где нема сличних подземних инсталација. 2. Консултујте власнике ако нисте сигурни.
Оштећење осетљивих животних средина, култивисаних области, области под посебним режимима заштите итд.	2	2	4	<ol style="list-style-type: none"> 1. Упознати планера стаза са информацијама о осетљивим местима како је саветовано од стране одговарајућих надлежних служби. 2. Планирајте стазе тако да избегнете контролне тачке или очигледне варијанте преко осетљивих места. 3. Ако је могуће, обележите осетљива места као забрањене зоне на карти а тракама на терену 4. Првог дана такмичења контролне тачке не би требало да буду на раздаљини мањој од 20 метара од осетљивих делова
Повреде дивљих животиња	2	3	6	<ol style="list-style-type: none"> 1. Планирајте стазе да ди сте послали све такмичаре у истом правци. 2. Ако је могуће, одређене делове терена одржите без такмичара како би их дивље животиње искористиле као место где могу да се склоне. 3. Псима није дозвољен приступ на оријентиринг такмичењима.

Повређивање/ штета на домаћим животињама	1	3	3	<ol style="list-style-type: none"> 1. Поставите стазе да би сте избегли области које користе домаће животиње 2. Ако је могуће, уговорите са власницима поседа да преместе домаће животиње током такмичења. 3. Дајте савет такмичарима да избегну узнемиравање домаћих животиња 4. Псима није дозвољен приступ на оријентиринг такмичењима
Вандализам или друго ометање поседа од стране малолетних лица	2	3	6	<ol style="list-style-type: none"> 1. Осетљиве области (на пр. старе зграде, машине) обележене као забрањене зоне. 2. Дајте савет родитељима да држе децу даље од одетљивих области.

Додатак 2

Процедуре за потрагу и спашавање

Увод

На сваком такмичењу постоји ризик да такмичар услед мањег искуства залута и не дође у предвиђено време на циљ, или да услед повреде или неке друге околности остане на терену. Процедуре дате у овом делу упутства описује мере које треба спровести пре и за време такмичења да до оваквих околности не дође, али и начине решавања питања у случају да се деси да такмичар не прође кроз циљ.

Основни је принцип на сваком такмичењу треба да буде да сваки такмичар који је стартовао на такмичењу треба да се пријави на циљу, без обзира на то да ли је завршио комплетну стазу или је одустао услед грешке или неке друге околности. Није на одмет да се такмичари на то подсети, на састанку са вођама тимова и/или да се исписивањем поруке на додатним описима контролних тачки назначи та обавеза:

„Ако сте стартовали, обавезно прођете кроз циљ“

1 „Другар“ систем

Ово је концепт који треба објаснити. Ако неко путује са такмичарем који није прошао кроз циљ, током такмичења постане забринут због његовог недоласка на циљ/очитавање у нормално очекивано време. У том случају та особа би требало да пријави своју забринутост организатору такмичења.

2 Вођење евиденције о такмичарима који су стартовали

Једини начин да проверите такмичаре на циљу је ако сте проверили такмичаре на старту. Ово можете урадити тако што ће те обележити сваког такмичара који је стартовао на одштампаној стартној листи. Листа се затим упоређује са такмичарима који су завршили трку. Овај систем није у најсигурнији. Он најбоље функционише ако су добри временски услови, на мањим такмичењима и ако је тим на старту/циљу уигран и ефикасан.

Електронска провера, на пример очитавање „clear“ или „start“ станице коришћене за електронску оверу, може да буде ефикасније (или бар брже), али и даље захтева знање како то спровести. Мора да постоји бар један оператер на систему за мерење времена који зна како да преузме податке са „clear“ и „start“ станица ради провере ко је стартовао и завршио такмичење и оних који касне.

3 Нестали такмичар

Ако је такмичар препознат као такмичар који није прошао кроз циљ, организатор мора донети одлуку да ли он једноставно само мало касни или је озбиљно нестао. У оба случаја, Организатор ће сакупити основне информације о такмичару, на пр. године, изглед, искуство, стазу коју трчи, стартно време итд.

Ако касни онда је можда нај одговарајући начин да само сачекате - такмичар који је залутао се скоро увек појави, и дође без повреде. Понекад помаже слањем неког ко може да препозна грешку несталог такмичара да му крене у сусрет на стазу обрнутим редоследом контролних тачки. Јако је важно да се и он не изгуби. Ово може да се обави само уз дозволу организатора и уз одговарајућу опрему, са могућношћу да комуницира са организатором и са јасним инструкцијама у које време да се врати. То не би требало да буде родитељ или старатељ несталог детета, који би требало да остане у зони окупљања/циља да пази на повратак детета.

Ако организатор процени да је такмичар нестао и да постоје прави разлози за забринутост онда морају да спремни да предузму позитивну акцију. Организатор треба да размотри следећа питања кад одлучује шта даље радити.

3.1 Ко ће шта радити?

Од великог је значаја да је стратегија за овај сценарио разрађена пре такмичења. Задаци које треба урадити су следећи:

- Сакупљање информација
- Контролисати напредак иницијалне потраге
- Избор вођа тимова за потрагу
- Сарадња са другим организацијама (на пр. полиција, ГСС)
- Припрема плана спасавања нестале особе на великим такмичењима

3.2 Који фактори би требали да утичу на то да ли или не радити претрагу

Године/искуство такмичара
Број такмичара који су још увек на стази
Количина преостале дневне светлости
Карактеристике терена
Ауто остављен на паркингу
Протекло време
Тренутна временска прогноза и у наредних неколико сати
Доба године
Тренутно медицинско стање

3.3 Шта онда радимо?

Сакупите што је могуће више информација. Проверите очигледна места и проверите поново стартну листу и резултате да будете сигурни да је особа стварно нестала. Сакупите што више описа особе која је нестала, и физичких и психичких. Обавестите потенцијалне особе које ће радити претрагу, сакупљаче контролних тачки и друге. Позабавите се потребама пријатеља и рођака. Испитати такмичаре који су прошли кроз циљ да ли је неко видео несталог такмичара или било шта необично. Проверите паркинг за возила без власника. Ако су упутства дата свим особама, проверите још једном да ли су особе које су их добиле разумеле шта треба да раде.

3.4 Како треба да спроведемо претрагу?

Ово зависи од околине и од природе проблема. Дислокација тима за претрагу се заснива на вероватноћама и терену:

Које области имају највећу вероватноћу за да је на њима такмичар? Ливада може да има исту површину као и шума али може да буде прегледана много брже са мањим бројем особа за претрагу. Разместите особље сходно томе.

Ако се користи СПОРТИдент на такмичењу, прегледањем свих контролних станица може се утврдити коју је последњу станицу обишао такмичар.

Постоје два начина за претрагу које треба размотрити:

Трагање у стрелце или траке – ово само покрива линијске објекте и земљиште на обе стране. Такмичар повређен у средини дела густе шуме може такође бити пронађен трагањем у оваквој формацији ако такмичар користи пиштаљку или дозива упомоћ. Врста тражења у стрелце је и праћење стазе такмичара али једна од отежавајућих околности је и избор варијанте.

Секторско трагање - укључује свеобухватно кружну претрагу у одређеном сектору терена. Ово је јако спор и захтеван начин и укључује велики број људи – чији број ће вероватно премашити број људи са којима у том тренутку располажете

Реалност потраге је и та да у колико је нестала особа без свести, биће потребно јако пуно времена за њено лоцирање на теренима које иначе користимо за оријентиринг.

Потрага мора да се прати јако прецизно да би се избегло дуплирање или пропуштање одређених делова. Сваки објект који не може да буде прегледан мора да буде обележен, на пр. рударско окно. Карта која показује напредак претраге треба да буде чувана. Ако граница карте није ограничена одговарајућим физичким објектом онда се може рачунати да је такмичар изашао из граница карте у потпуности. Ако по ободу карте постоји приступни пут, брзим обиласком аутом можемо да пресретнемо такмичара. Ако је и кад нестала особа буде нађена, морате бити у могућности да опозовете потрагу.

3.5 Кад треба да контактирамо полицију и какву врсту одговора треба да очекујемо?

Не постоји једноставан одговор на ово питање, али генерално, полиција ће ценити рано обавештавање, чак и у случају да Вам у том тренутку није потребна помоћ. Њихов одговор ће зависити од тренутних околности – они ће одлучити да ли да ангажују ГСС ако сте на приступачном терену или да почну да окупљају људе за претрагу, у зависности колико информација добију од Вас. Јако је важно да дате што је могуће више детаља у вези са ситуацијом и несталом особом, укључујући на пр. кућни телефон, број регистрације аута итд. Такође поједини полицајци могу да дођу јако брзо али такође може да потраје док се сакупи значајнија група за претрагу. Чак и кад помоћ стигне, саветиоријентираца за навигацију кроз комплексне терене, чак и ноћу, ће у сваком случају бити потребни. Међутим, вероватно ће ГСС након одређеног времена кад се буду упознали са ситуацијом желети да преузме команду над потрагом и спашавањем, чиме ће растеретити организатора ове обавезе.

3.6 Док је потрага у току, шта ће се дешавати?

Док је потрага у току ево неких питања која треба да буду решавана: Трагачи су можда имали дуг и заморан дан. Ако су временски услови лоши, да ли су они довољно добро припремљени или ће и само постати жртве? Да ли се пријатељи/рођаци нестале особе брину? Да ли је неко делегиран за односе са медијима (у консултацији са Савезом и полицијом)? Да ли су породице екипе трагача обавештене да ће трагачи закаснити кући због потраге која је у току?

3.7 Која припрема пре такмичења треба да буде урађена?

Организациони тим и контролор треба да размотре планове за различите кризне ситуације. Једна од оваквих криза је залутали такмичар и сви укључени у овакву ситуацију треба да буду свесни својих одговорности ако се тако нешто догоди. Чланови клуба организатора (можда постављачи контролних тачки за почетак) треба да буду упозорени на чињеницу да се неће разилазити кућама док сви не заврше такмичење. Ако је то могуће, они треба да буду замољени да понесу лампе, храну и адекватну гардеробу – за сваки случај.

Радио станице могу да учине значајан напредак у ефикасности потраге, односно њихово поседовање на месту где је добар пријем радио сигнала, али будите осигурани да су Вам батерије довољно напуњене да не би отказале на крају дана кад су Вам најпотребније.

Сви клубови треба да осигурају да су њихови чланови свесни основних правила безбедности у вези са оријентирингом. Спровођење вежбе потраге за изгубљеним такмичарем је информативног карактера и припрема цео клуб за дан кад то може стварно да се деси.